

Ada's hoeve, planten op Gulden Roede

Bloeiende planten rond 31 juli 2015 door Jenneke Krüger

Als je kijkt naar de planten op Gulden Roede zie je allereerst heel veel gras; omdat er verschillende soorten gras groeien, zou je eigenlijk over grassen moeten spreken. Hier gaat het om de andere bloeiende planten. Als je wat beter kijkt zie je verschillende soorten en ook merk je na een tijdje dat niet alle planten groeien op elke willekeurige plek. Er zijn in ieder geval drie verschillende stukken: de oever van de Vecht, het grote veld met vooral veel gras en de Koekse Geul, in 2014 gegraven. Langs de geul is de grond nogal zanderig, er groeide nog niet zo heel veel toen deze foto's zijn gemaakt, er zitten nog niet zoveel voedingsstoffen in de bodem als op het veld zelf en er is voor kleine planten wat minder beschutting tegen wind en zon. Op het middenveld is de grond wat steviger en langs de Vecht zijn wat stenen, de bodem wordt hier en daar weggeslagen door het water en groeit op andere plekken ook weer aan door slib uit de rivier, daar is dus meer dynamiek.

Langs de Vecht

Roze-paars zijn akkerdistel, koninginnenkruid en wilgenroosje.

Akkerdistel vind je vaak langs rivieren, maar ook op heel veel andere plekken, onder andere langs akkers. Mooie bloemen, maar met erg stekelig blad.

Koninginnenkruid is een grote plant, die graag groeit op vochtige plekken, waar veel plantenafval ligt. De naam is afgeleid van *Kunigundekraut*; Kunigunde leefde in de 11^e eeuw, ze was getrouwd met een Duitse keizer, Hendrik II. Ze deed veel voor zieke kinderen; in die tijd werden planten vaak gebruikt als medicijn. Deze plant wordt ook wel leverkruid genoemd, omdat hij ook gebruikt werd bij problemen met de lever. Koninginnenkruid groeit voornamelijk in Europa en hier en daar in Azië en Noord Afrika.

Wilgenroosje houdt van een beetje omgewerkte grond, waarin veel stikstof zit. Je vindt ze vaak langs bospaden en op open plekken in het bos, waar bomen omgehakt zijn. De bladeren lijken op het blad van wilgen en elke roodachtige bloem noemde men vroeger 'roosje'. Deze planten groeien op het hele noordelijke halfrond, overal waar het niet te warm is.

Akkerdistel
Cirsium arvense

Akkerdistel
Cirsium arvense

Koninginnenkruid
Eupatorium cannabinum

Wilgenroosje
Chamerion angustifolium

Wilgenroosje, bloemen

Koninginnenkruid
Eupatorium cannabinum

Helderwitte of een beetje roomkleurige bloemen hebben bereklauw, engelwortel, haagwinde en moerasspirea. Engelwortel en bereklauw zijn familie van elkaar, de familie heeft als naam 'schermbloemen'.

Bereklauw, die ook wel gewone bereklauw genoemd wordt, vind je ook vaak langs wegen, bosranden en akkers. Hij voelt wat ruw aan, je moet een beetje uitkijken voor huidirritatie. In Oost Europa worden de stengels, bloemknoppen en zaden gegeten. De naam zal wel te maken hebben met de vorm van het blad. De wetenschappelijke naam ('Heracleum') verwijst naar Hercules, omdat het zo'n grote en stevige plant is. Bereklauw komt vooral voor in Europa en West Azië. In Nederland komt ook een reuze bereklauw voor, die is veel groter dan de gewone en het sap kan blaren veroorzaken.

Engelwortel lijkt een beetje op bereklauw, maar de bloemschermen zijn wat bol, van bereklauw zijn ze plat, de bladeren hebben een heel andere vorm en engelwortel voelt niet zo ruw aan. Gewone engelwortel groeit graag op wat vochtige grond. Er is ook een grote engelwortel, die is een stuk groter en zie je niet zo vaak. Volgens een legende zou engelwortel aan de mens gegeven zijn door engelen, als geneeskrachtige plant. Hij komt voor in Europa en west Azië, waar het niet te warm is.

Haagwinde heeft opvallende helderwitte bloemen en windt zich om andere planten heen, ook in hagen. De naam is wel duidelijk. Haagwinde groeit over de hele wereld in gebieden met een gematigd klimaat en dan op voedselrijke bodems.

Moerasspirea is een vaste plant, dat wil zeggen dat hij ieder jaar opnieuw uitgroeit uit ondergrondse uitlopers. Hij houdt van vochtige groeiplaatsen, langs rivieren en beken, in uiterwaarden en in moerasgebieden. Deze plant groeit in Europa, Siberië en Azië en ook hier en daar in het oosten van Noord Amerika.

Bereklauw
Heracleum sphondylium

Bereklauw en lange ereprijs

Engelwortel
Angelica sylvestris

Haagwinde
Convulvulus sepium

Moerasspirea
Filipendula ulmaria

Engelwortel
Angelica sylvestris

In juli 2015 groeiden langs de Vecht een plant met mooie gele bloemen, waterkruid en een hele bos planten met opvallende blauwe bloemen, lange ereprijs.

Waterkruid is een van de vele planten met gele bloemen die kruiskruid heten, maar deze groeit bij het water. De rupsen van de Sint Jacobsvlinder leven op waterkruid. Waterkruid en Jacobs kruiskruid bevatten allebei een stof die voor koeien en paarden giftig is, de rupsen kunnen er dus wel tegen. Waterkruid groeit in Europa, maar niet in Oost Europa.

Lange ereprijs heeft de bloemen in lange aren staan, waardoor ze behoorlijk opvallen. Er zijn veel verschillende planten die ereprijs heten, de meeste zijn tamelijk klein, met blauwe bloemen. Lange ereprijs groeit bij voorkeur op zonnige, vochtige plekken, met een beetje zand in de bodem. Ereprijs komt misschien van 'eer en prijs' omdat aan ereprijs veel geneeskrachtige eigenschappen toegeschreven werden. Lange ereprijs komt niet zo heel veel voor in Nederland. Het groeit in Europa, ongeveer van België naar het Noorden tot in Scandinavië en naar het oosten tot in Azië, ongeveer tot in Korea. Het is een vaste plant, die dus ieder jaar op dezelfde plek weer groeit.

Waterkruid
Senecio aquaticus

Waterkruid, bloemen

Lange ereprijs
Veronica longifolia

Lange ereprijs
Veronica longifolia

Waarom Latijnse namen voor planten?

Omdat planten in verschillende talen steeds anders genoemd worden en soms binnen één taal ook. Bijvoorbeeld duizendblad heet in het Fries 'skiepegerf', in het Engels zijn er minstens 15 verschillende namen, in het Frans 'achillée millefeuille', in het Duits 'gemeine Schafgarbe', en zo kun je nog een poosje doorgaan. Om zeker te weten over welke plant het gaat hebben alle soorten een Latijnse naam gekregen, dat is de wetenschappelijke naam. Zo'n naam bestaat uit twee delen, daaraan kun je zien welke planten het meest aan elkaar verwant zijn. In Nederland groeien bijvoorbeeld *Achillea millefolium* (duizendblad) en *Achillea ptarmica* (brave hendrik). Je zou het nietjes kunnen noemen, binnen de grote familie van de composieten.

Dit naamsysteem hebben we te danken aan Carl Linnaeus, een Zweedse arts en plantenonderzoeker, die in de 18^e eeuw leefde. Hij heeft zijn doctorstitel in Harderwijk gehaald en is daarna een aantal jaren in Nederland gebleven. Hij werd later professor in Uppsala, Zweden.

Alle diersoorten hebben ook een Latijnse wetenschappelijke naam die uit twee delen bestaat. Weet je toevallig de wetenschappelijke naam van de mens?

De Koekse Geul

Langs de geul lijkt het kaal, maar er groeien heel wat verschillende planten. In juli 2015 waren dat onder meer vier soorten die je ook vaak langs de rand van een stoep of terras of op een stukje ongebruikt land kunt vinden: Canadese fijnstraal, klein kruiskruid, perzikkruid en varkensgras.

Canadese fijnstraal is in de 17^e eeuw uit Noord Amerika door reizigers meegenomen om in botanische tuinen te planten. In de 18^e eeuw begon ze zich te verspreiden, ze groeit dus al minstens 300 jaar in Nederland in het wild. Een lange dunne plant met kleine bloemetjes. Nog kleiner dan je zou denken, want wat een bloem lijkt bestaat uit een heleboel nog kleinere bloempjes in de vorm van een buisje of straal: fijnstraal dus.

Klein kruiskruid heeft zich vanuit Europa over de hele wereld verspreid. Deze plant hoort in de zelfde familie (de composieten) als de Canadese fijnstraal en de paardenbloem, dus bestaat elke bloem ook bij kruiskruid uit een aantal fijne, gele bloemetjes. Die zijn heel snel uitgebloeid en vormen dan grijs vruchtpluis, een grijs, pluizig bolletje. Waarschijnlijk is kruiskruid een verbastering van de Duitse naam Greiskraut (Greis is grijsaard of bejaarde). Perzikkruid en varkensgras zijn ook familie van elkaar, ze zijn lid van de duizendknoopfamilie. Bij die planten zit aan het begin van elk blad een klein soort kokertje rond de stengel.

Perzikkruid heeft witte of roze bloemen, een heleboel kleine bloemen bij elkaar in een lange aar. De bladeren hebben een donkere vlek en het blad lijkt een beetje op het blad van de perzik. Het heeft zich vanuit Europa en Zuid-Azië over de hele wereld verspreid. Varkensgras heeft alleenstaande kleine bloemetjes, groenachtig tot roze en de plant kan tussen de 5 cm. en 100 cm. groot zijn. Hij groeit bijna altijd plat op de grond.

Varkensgras groeit vaak op plekken met veel voedingsstoffen in de grond en op plekken waar veel gelopen wordt. Het is een echte wereldburger, je vindt het overal.

Canadese fijnstraal
Conyza canadensis

Canadese fijnstraal, bloemen

Klein kruiskruid
Senecio vulgaris

Perzikkruid, witte bloemen
Persicaria maculosa

Klein kruiskruid, bloemen

Perzikkruid, roze bloemen
Persicaria maculosa

Varkensgras
Polygonum aviculare

Varkensgras, bloemen

Schapenzuring hoort ook in de duizendknoopfamilie. Je vindt schapenzuring vooral op drogere plekken, bijvoorbeeld in land dat door schapen begraasd wordt. Het blad smaakt een beetje zuur, doordat er oxaalzuur in zit, net als in rabarber. Schapenzuring kwam oorspronkelijk voor in het gebied Europa - West Azië - Noord Afrika; vanuit dat gebied heeft het zich over de hele wereld verspreid naar alle gebieden die niet te warm of te koud zijn.

Schapenzuring

Rumex acetosella

Schapenzuring, bloemen

Een plant die opvalt door zijn mooie paars-rode kleur is **kattenstaart**.

Deze plant overwintert ondergronds, dus groeit hij een aantal jaren steeds opnieuw op dezelfde plek. Je vindt hem veel langs waterkanten bijvoorbeeld langs sloten en weteringen. Ook de kattenstaart heeft zich vanuit Europa en Azië over de hele wereld verspreid. De Latijnse naam betekent zoiets als 'bloed tussen de wilgen'.

Kattenstaart

Lythrum salicaria

Kattenstaart, bloemen

Twee andere nogal opvallende planten, allebei met witte bloemen, zijn duizendblad en zwarte nachtschade.

Duizendblad komt ook ieder jaar terug, net als kattenstaart. De bloemen zijn vaak wit, maar ook wel paars-roze, zoals hier langs de geul. Je vindt duizendblad vaak in wegbermen en langs dijken, tussen het gras. De Nederlandse naam slaat op de fijn verdeelde blaadjes: 1000 blaadjes. De Latijnse naam is afgeleid van de Griekse held Achilles. Volgens het verhaal verzorgde hij de wonden van zijn soldaten met duizendblad. Een van de vele Engelse name is 'soldiers woundwort'. Duizendblad komt op het hele Noordelijk halfrond voor en heeft zich van daaruit verspreid naar Zuid Amerika en Australië.

Zwarte nachtschade is giftig. Zwart vanwege de kleur van de bessen en nachtschade komt van het middeleeuwse 'nachtschaduw', de plant zou nachtmerries verdrijven dacht men in de middeleeuwen. Je kunt zwarte nachtschade overal vinden waar genoeg zon komt. Vanuit Europa en Azië over de hele wereld verspreid.

Duizendblad

Achillea millefolium

Duizendblad

Achillea millefolium (roze en wit)

Zwarte nachtschade (giftig)

Solanum nigrum

Zwarte nachtschade, bloemen

Er stonden in 2014 nog meer planten met witte bloemen langs de geul: knopkruid en witte klaver.

Knopkruid heeft een geel 'hartje', met witte blaadjes er om heen. Het hoort tot dezelfde familie als Canadese fijnstraal, dus een bloem bestaat uit veel kleine bloempjes. Knopkruid hoorde thuis in Mexico en Zuid Amerika. In de 19^e eeuw is het vanuit Duitsland verder Europa binnengekomen; het groeit nu ook in Noord Amerika, Azië, Australië en Afrika.

Witte klaver ken je vast wel, dat vind je op heel veel plaatsen. De stengels zijn vaak horizontaal en die kunnen ook weer wortels maken, dus je hebt heel snel een stuk bodem bedekt met klaver. Witte klaver heeft veel kleien bloemen bij elkaar, die veel nectar maken. Als je op die bloemetjes zuigt kun je met een beetje geluk de nectar proeven. Klaverhoning komt van klaverbloemen. De Latijnse naam betekent 'kruipend (repens) drieblad' (trifolium = drieblad). Als je een klavertje-vier vindt zou dat geluk brengen, dachten de mensen vroeger. Witte klaver heeft zich vanuit Europa over de hele wereld verspreid.

Knopkruid

Galinsoga parviflora

Witte klaver
Trifolium repens

Witte klaver, bloemen

Gele bloemen hebben rolklaver en schijfkamille.

Schijfkamille is een beetje groengeel. De naam komt van een Grieks woord, dat zoiets als 'appel op de grond' betekent, omdat schijfkamille een beetje naar appel zou ruiken. Een Vlaamse naam is Appelijjn. Probeer maar eens, soms moet je de plant tussen je vingers fijnwrijven om het te ruiken. Het groeit over de hele wereld.

Rolklaver is familie van witte klaver, dat kun je ook wel zien als je naar de vorm van de bloemetjes kijkt. De familienaam is 'vlinderbloemen', een toepasselijke naam. Rolklaver is zo genoemd vanwege de ronde vruchten, de peulen, die zijn rolrond. Het groeit graag op zonnige plaatsen, je ziet het ook wel langs de spoorwegen groeien. Rolklaver is vanuit Europa en Azië naar Amerika en Australië verspreid.

Schijfkamille
Matricaria discoidea

Schijfkamille, bloemen

Rolklaver
Lotus corniculatus

Rolklaver, bloemen

In 2015 groeide langs de Koekse Geul ook een klein plantje met roodachtige bloemetjes, rode schijnspurrie. Een lange naam voor een klein plantje.

Zolang **rode schijnspurrie** klein is staan de stelen rechtop, maar als het wat groter wordt gaan de stelen plat liggen. Dit plantje lijkt op spurrie, een andere kleine plant die vaak tussen stenen groeit. Schijnspurrie houdt van zon en van zanderige grond. Vanuit Europa de wereld ingetrokken.

Rode schijnspurrie

Spergularia rubra

Rode schijnspurrie, bloemen

Als laatste plant langs de geul blijft over smalle weegbree.

Toevallig langs de geul, want **smalle weegbree** groeit zo'n beetje overal, vooral waar de grond omgewoeld is en ook waar gelopen wordt. De naam komt van 'weg breda', een Oud-Saksisch woord voor 'breed op de weg groeiend'. Plantago komt van een Latijnse term voor voetzool. De Indianen noemden het 'voetspoor van de blanken', daaruit kun je afleiden dat weegbree vanuit Europa naar Amerika is gekomen.

Smalle weegbree

Plantago lanceolata

Smalle weegbree, bloemen

Het grasveld

De grassen noemen we voor het gemak allemaal gras, hoewel er veel verschillende soorten zijn, die allemaal een eigen naam hebben. Eerst een paar planten met blauw-paarse bloemen: bitterzoet en vogelwikke.

Bitterzoet vind je vaak in de buurt van water. Het eerste deel van de Latijnse naam is dezelfde als van zwarte nachtschade, ze lijken ook wel op elkaar en ze zijn allebei giftig, vooral het blad. Als je op de stengel kauwt, smaakt dat eerst bitter en daarna zoet. Een bekend lid van deze groep, Solanum tuberosum, heeft ook giftige bladeren, maar de knollen zijn eetbaar. In het Nederlands heet die plant aardappel.

Vogelwikke is een slank plantje met veel ranken die zich overal aan vast hechten. De bloempjes staan naar een kant gekeerd. Vogelwikke is lid van de familie Vlinderbloemen. Daarin horen ook veel planten waarvan wij de zaden of de vruchten als groente eten, bijvoorbeeld erwten, snijbonen, groene bonen, kikkererwten.

Bitterzoet (giftig)
Solanum dulcamara

Bitterzoet, bloemen

Vogelwikke
Vicia cracca

Vogelwikke, bloemen

Planten met roze-paarse bloemen zijn betonie, reigersbek en zachte ooievaarsbek.

Betonie is een plant die graag groeit op onbemest grasland en langs bosranden. Je vindt het dus meestal niet in weilanden waar koeien lopen, want daar wordt gemest. Betonie werd als geneeskrachtige plant gebruikt, bijvoorbeeld bij diarree en blaasontsteking. Deze plant hoort in de familie Lipbloemen, allemaal bloemen met een onder- en bovenlip.

Reigersbek heeft zijn Nederlandse naam te danken aan de lange spitse vrucht, die doet denken aan de snavel van een reiger. In het Engels heet hij ooievaarsbek (stork's bill). De bladeren zijn een beetje langwerpig. Reigersbek groeit graag op zonnige plekken.

De **zachte ooievaarsbek** is een familielid van de reigersbek. Deze plant voelt zacht aan, door de kleine haartjes. Het tweede deel van de wetenschappelijke naam, molle betekent ook 'zacht'. Geranium betekent kraanvogel, in het Engels heet hij ook kraanvogelsnavel, maar wij denken aan de snavel van een ooievaar bij de vruchten. Het blad is in omtrek rond, dat is een verschil met de reigersbek. Ooievaarsbek vind je ook veel in moestuinen en verder op plekken waar genoeg zon komt.

Betonie
Stachys officinalis

Betonie, bloemen

Reigersbek
Erodium cicutarium

Reigersbek, bloemen

Zachte ooievaarsbek
Geranium molle

Zachte ooievaarsbek, bloemen

Twee planten met gele bloemen zijn geel walstro en vlasleeuwenbekje.

Geel walstro werd vroeger gedroogd gebruikt als stro voor het matrasje in babywiegjes; 'wal' betekent 'wieg'. De familie waarin geel walstro thuishoort heet de Sterbladigen. Als je van bovenaf op de blaadjes kijkt kun je zien waarom. Geel walstro groeit op zonnige plekken op een beetje voedselarme en niet te natte grond. Je vindt het niet overal in Nederland. De plant werd gebruikt om wol te verven.

Het **vlasleeuwenbekje** houdt ook van zonnige plekken, die niet te nat zijn. De bloemen zouden, als je ze samenknijpt, op een opengesperde leeuwenbek moeten lijken en de bladeren lijken op de bladeren van de vlasplant.

Geel walstro
Galium verum

Geel walstro, bloemen

Vlasleeuwenbekje
Linaria vulgaris

Vlasleeuwenbekje, bloemen

Er zijn vast nog andere bloeiende planten te vinden op Gulden Roede. Als je in het voorjaar komt, of in de herfst. Maar ook wel als je in de zomer goed zoekt.